

УДК 321:005.25]:316.625

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2\(68\)-15](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-2(68)-15)

Юлія МЕЛЬНИК

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та права, Національний університет «Одеська політехніка», проспект Шевченка, 1, м. Одеса, Україна
ORCID: 0000-0002-0392-4941

Yulia MELNYK

Candidate of Political Sciences, Associate Professor at International Relations and Law Department, Odesa Polytechnic National University, Shevchenko Avenue, 1, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0392-4941

ПОЛІТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БЛОГЕРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

POLITICAL RESPONSIBILITY OF BLOGGERS AS THE SOCIAL COMMUNICATION PARTICIPANTS

Стаття присвячена особливостям застосування політичної відповідальності до блогерів як до суб'єктів суспільної комунікації. Актуальність обраної теми дослідження обґрунтована відсутністю наукових розвідок з вказаної тематики, посиленням ролі блогерів в соціально-політичному житті суспільства.

Автор поступову розглядає значущість блогосфери в сучасному інтернет-просторі, проводить порівняльний аналіз правового регулювання блогерів з представниками журналістської діяльності та ЗМІ. Підтримується точка зору, що блогери є суб'єктами медіа відповідно до Закону України «Про медіа» і не прірівнюються до журналістів.

На основі аналізу діяльності українських блогерів в різних соціальних мережах таких як YouTube, Facebook, Instagram, Twitter, TikTok проводиться компаративістський аналіз популярності блогів політичного спрямування, заангажованість блогерів в політичному житті українського суспільства, можливі випадки настання їх кримінальної, адміністративної та політичної відповідальності.

Обстоюється точка зору, що політична відповідальність може наставати за блогінг з політичним контентом навіть якщо він не порушує кримінальних та адміністративних законодавчих приписів, не є дезінформацією. Для настання політичної відповідальності блогера достатньо розповсюдження контенту політичного спрямування, що може вплинути на формування хибних уявлень про соціально-політичні процеси, змінити суспільну думку, відобразитися негативним шляхом на майбутніх політичних чи історичних подіях.

Зроблено висновок, що політична відповідальність блогерів настає незалежно від їх популярності, професійності контенту та переконливості, політичній відповідальності може бути піддано блогера навіть за одноразовий пост.

Обґрунтовується, що в силу специфіки роду діяльності блогерів частіше за все до них застосовується морально-політична відповідальність, політико-правова відповідальність блогера виникає уразі ведення блогу посадовцем органів публічної влади, органів місцевого самоврядування.

Політична відповідальність блогерів може виникати як основна та як додаткова поряд із кримінальною та адміністративною відповідальністю.

Ключові слова: політична відповідальність, блогер, блогосфера, суспільні комунікації.

The article is devoted to the peculiarities of the bloggers political responsibility application as subjects of public communication. The relevance of the chosen research topic is justified by the lack of specified topic scientific research, the strengthening of the bloggers role in the society socio-political life.

The author gradually examines the importance of the blogosphere in the modern Internet space, conducts a comparative analysis of the bloggers legal regulation with representatives of journalistic activity and mass media. The point of view that bloggers are media subjects and are not equal to journalists in accordance with the Law of Ukraine "About Media" is supported.

Based on the analysis of the activities of Ukrainian bloggers in various social networks such as YouTube, Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, a comparative analysis of political blogs popularity, the involvement of bloggers in the political life of Ukrainian society, and possible cases of their criminal, administrative and political responsibility is conducted.

The point of view that political responsibility can be applied for blogging with political content even if blogger does not violate criminal and administrative legal prescriptions, and blog doesn't contain disinformation is argued. For a blogger to become politically responsible, it is enough to spread content of a political orientation, which can influence the formation of false ideas about socio-political processes, change public opinion, and reflect negatively on future political or historical events.

It was concluded that the political responsibility of bloggers comes regardless of their popularity, professional content and persuasiveness, a blogger can be subjected to political responsibility even for a one-time post.

It is substantiated that due to the specificity of the activity of bloggers, moral and political responsibility is most often applied to them, the political and legal responsibility of a blogger arises when a blog is run by an official of public authorities, local self-government bodies.

Political responsibility of bloggers can arise as the main and as additional along with criminal and administrative responsibility.

Key words: *political responsibility, blogger, blogosphere, public communications.*

Постановка проблеми. Карантинні заходи, динамічний розвиток соціально-політичних подій на фоні військових дій та економічної кризи не могли не вплинути на посилення ролі суб'єктів суспільної комунікації в українському суспільстві.

Отримання інформації, її обговорення, спростування та доказування правдивості походження стали неодмінною складовою життя пересічних українців. В інформаційному полі дедалі все більше стає важко орієнтуватися, а джерело походження інформації опиняється запорукою її вірності та точності.

Сьогодні блогери, експерти, відомі постаті та кумири стають тими особами, яким довіряють і до чиїх точок зору прислуховуються, а наслідки їх неправомірної діяльності, юридична та політична відповідальність за неї залишаються нерегламентованими та нез'ясованими в багатьох випадках.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню політичної відповідальності присвячено чимало праць вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких праці: С. Балана, Х. Голинської, Г. Дунаєвої, О. Мельник, Г. Малкіної, С. Наумкіної, А. Муртіщева, Р. Павленка, І. Рижук, М. Самуйліка, В. Торяника та інших.

Нажаль політична відповідальність блогерів як суб'єктів суспільної комунікації є невивченою проблемою в сучасній науковій та публіцистичній літературі та потребує проведення додаткових досліджень, наукової дискусії та обговорення.

Метою даної статті є дослідження особливостей політичної відповідальності блогерів як суб'єктів суспільної комунікації.

Виклад основного матеріалу. Само слово «Blog» має іншомовне, англійське походження й означає «щоденник у мережі». Визначення поняття «блог» та «блогер» відсутні в поточному національному законодавстві України, законодавстві ЄС, США та багатьох інших країн світу. Як правило діяльність блогерів врегульована законодавством про ЗМІ та інформацію.

«Сьогодні блог виступає засобом презентації особистісних поглядів та уподобань, якими автор готовий поділитися з оточуючими. І це

створює умови налагодження широкої комунікації» [5, с. 52].

«Громадяни одержали можливість для перенесення своєї активності з метою вирішення суспільних проблем в он-лайн. Інтернет приваблює активних громадян високим рівнем поширення, зручністю, доступністю й оперативністю обміну інформацією. Можливості суспільно-політичної участі громадян збільшуються завдяки он-лайнному доступу до процесів прийняття рішень, он-лайнним консультаціям з актуальних проблем, он-лайнному викладу думок, поглядів і розбіжностей тощо» [12, с. 85].

Блог слугує своєрідним засобом вираження особистих поглядів та відстоювання інтересів. Однією із привабливих сторін блогінгу є можливість створення дискусії щодо проблематики, яку підіймає його автор. Така дискусія може формувати суспільне мислення, впливати на нього, переконувати, переорієнтувати у розумінні того, що відбувається.

А. К. Досенко підкреслює, що «традиційні ЗМІ, що історично займали певну інформаційну нішу, сьогодні змушені її ділити з блогами і блогерами» [9, с. 229].

Таким чином, в умовах діджиталізації та поширення текстуального, фото, аудіо і відеоблогінгу, блогери стають активними учасниками суспільних комунікацій, беручи на себе відповідальність за контент, що вони розповсюджують та підтримують. Блогери виступають непрофесійними журналістами, ведучими та проводять відкриті чи приховані рекламні та виборчі компанії, прямо чи опосередковано формують вподобання, у тому числі й політичні.

Додатково, завдяки своїй популярності блогери стають персонами, яким довіряють, чію точку зору поважають та обговорюють. Вплив блогерів в деяких випадках стає більшим за ЗМІ.

Поширення блогінгу додатково стимулюється грошовими винагородами, які отримують блогери за рекламу, від соціальних мереж за кількість переглядів та популярність. Такі винагороди пропанують не всі соціальні мережі, але популярність та попит на власностворений контент неодмінно приваблюють блогерів та стимулюють їх.

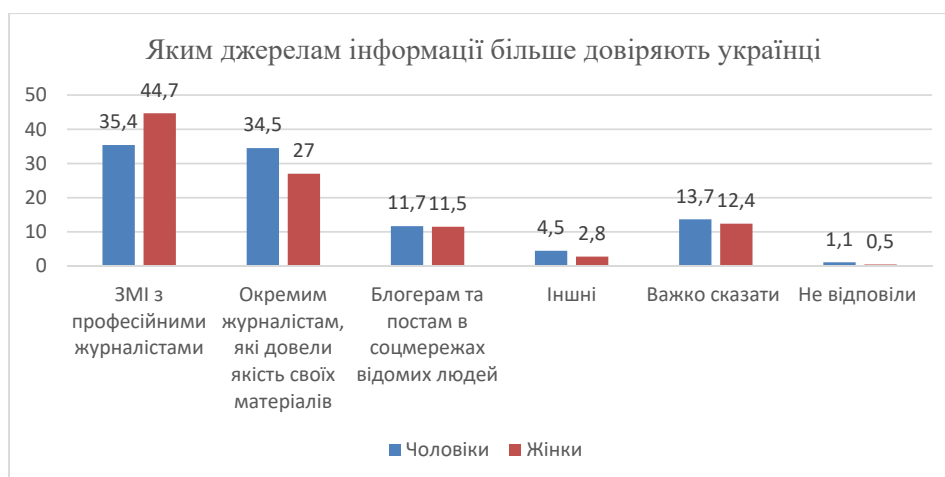

Рис. 1. Яким джерелам інформації більше довіряють українці [10]

Не дивлячись на розповсюдження блогінгу в нашій країні, пряме невизначення правового статусу блогерів українським законодавцем, ускладнює застосування до них чинних нормативно-правових норм при необхідності застосування юридичної відповідальності за неправомірні наслідки їх діяльності.

З цього приводу питання правового регулювання діяльності блогерів, їх юридичної відповідальності неодноразово підіймалися в літературі юристами теоретиками та практиками. Більшість авторів аналізуючи поточне законодавство схиляються до віднесення блогерів до суб'єктів медіа й відсутності в них статусу ЗМІ чи журналістів [7; 8; 10; 11].

Таким чином необхідно підтримати твердження Р. Головенка, що «у контексті притягнення блогера до відповідальності (наприклад дезінформації) він прирівнюється до пересічного громадянина, за винятком випадків реєстрації його як суб'єкта у сфері онлайн-медіа, оскільки для медіа та журналістів передбачено додаткові підстави для звільнення від відповідальності, зокрема ч.ч. 4–6 ст. 17 Закону про держпідтримку медіа та соцзахист журналіста, ст. 117 Закону «Про медіа» [7; 14].

Дезінформація та хибні висновки є неєдиним правопорушенням блогерів. Арбітман А. зазначає, що «окрім поширення дезінформації в блогосфері існують також інші типи протиправної поведінки, наприклад, хакерські атаки, поширення порнографії та екстремістських матеріалів, порушення авторських прав» [1, с. 122].

Безперечно, що всі блогери будуть нести однакову юридичну відповідальність за здійснення правопорушень та морально-етичну відповідальність відповідно до морально-етичних норм, що укорінилися в суспільстві.

При цьому їх політична відповідальність буде виникати при наявності декількох умовних складових та буде докорінно відрізнятися від юридичної відповідальності.

Першочергово вказане пояснюється тим, що політичні норми не мають правової форми і, як правило, виражені у вигляді традицій, неформальних правил поведінки, партійних установок тощо. При порушенні юридично-закріплених норм навпаки виникає настання юридичної відповідальності – обов'язок взяти на себе та притерпіти певні міри, що містить діюче законодавство.

Необхідно відмітити, що в законодавстві України політична відповідальність досі прямо не передбачена. Сьогодні існує тільки законопроект Закону України «Про політичну відповідальність» від 09.04.2010 № 6286, який був внесений народним депутатом М. Папієвим та дотепер не прийнятий [15].

Визначення політичної відповідальності та її види представлені в вказаному нормативно-правовому акті наступним чином: «політична (політико-правова) відповідальність – особливий вид соціальної відповідальності, що полягає у легітимному застосуванні політичних і правових санкцій до суб'єктів політики, визначених цим Законом, що настає за порушення ними політичних норм, узятих на себе політичних зобов'язань» [15].

При цьому під «суб'єктами політики», «суб'єктами політичного процесу» як правило розуміють «особистість, організацію або суспільну групу, які здатні творити політику й ініціювати істотні зміни в політичних відносинах. (Під творенням політики розуміють постійну і певною мірою самостійну участь у політичному житті відповідно до власних і суспільних інтересів, вплив на поведінку та стан інших суб'єктів)» [13, с. 696].

Поняття морально-політичної відповідальності та історичної політичної відповідальності залишаються невизначеними навіть в проектах сучасних українських нормативно-правових актів.

Але види політичної відповідальності широко обговорюються в юридичній та політологічній літературі. Відповідно до правової доктрини та політичної думки політична відповідальність може наступати у вигляді політико-правових та морально-політичних санкцій. При здійсненні правопорушень суб'єктами політики вони можуть понести одночасно юридичну та політичну відповідальність.

Так, окрім юридичної відповідальності суб'єкти політичного процесу можуть нести морально-політичну відповідальність за дії, що не мали кримінального складу, ознак адміністративного правопорушення, порушення законодавчо визначених етичних норм поведінки але негативно вплили на розвиток та стабільність політичної системи країни, становлення засад демократії, обрання вірних зовнішньополітичних курсів тощо. В таких випадках суспільний осуд, падіння рейтингів та популярності стають основними інструментами морально-політичної відповідальності.

Таким чином політична відповідальність блогерів буде наставати за ведення блогів, що прямо чи опосередковано торкаються політичних питань, питань державного управління, діяльності політиків та чиновників, трактування історичних подій, аналізі новин тощо. В такому випадку блогери прямо чи опосередковано стають суб'єктами політичного процесу та завдяки комунікації за допомогою інтернет ресурсів можуть вплинути на суспільно-політичну обстановку. Наступні негативні політичні наслідки, що можуть виникнути у суспільстві в результаті їх діяльності, навіть при відсутності кримінальної чи адміністративної відповідальності за такі, можуть тягнути за собою морально-політичну та історичну політичну відповідальність.

При скоєнні злочинів блогерами за порушення основ національної безпеки України, пропаганді «руського миру», колабораціонізмі тощо поряд із кримінальною відповідальністю неодмінно буде наставати й політична відповідальність.

Політична відповідальність блогерів має свої особливості в блогерстві як в явище: одним із основних факторів впливу блогерів на суспільну політичну думку стає формування до них відношення як до достовірного джерела інформації, зростання ступеню

довіри та створення образу лідера, якому довіряють ґрунтуючись на багаторічному досвіді спостереження.

Крім того, відомі автори власних передач, журналісти, актори згодом стають медійними особами та можуть перетворитися на повновладних суб'єктів політики, стати засновниками власних політичних сил, представниками політичної еліти країни.

Так з 2016 р. Юрій Бірюков, рейтинговий блогер, український бізнесмен та громадський діяч очолив Миколаївську обласну організацію «Блоку Петра Порошенка», був радником Президента, кандидатом в депутати від партії «Європейська солідарність» на парламентських виборах 2019 р. Український ведучий, публіцист та блогер Сергій Іванов у листопаді 2014 р. став членом Громадської ради з питань очищення й оновлення СБУ. У березні 2018 р. – членом Ради громадського контролю Державного бюро розслідувань. Денис Казанський (блогер, політичний оглядач та журналіст) в червні 2020 р. увійшов до складу трьохсторонньої контактної групи з мирного врегулювання ситуації на сході України як представник Донецької області. Дмитро Гнап (журналіст, ведучий, блогер) був обраний за результатами праймеріз від партії «Сила Людей» для участі в президентських виборах 2019 р.

Посилення ролі блогерів останнім часом додатково обґрунтовується тим, що в умовах воєнного стану інформаційний фронт все більше привертає увагу, створюючи нові інструменти інформаційної боротьби та пропаганди.

З довколовоевними темами починають працювати все більше осіб в погоні за рейтингами та популярністю. Коло політичних блогерів сьогодні розширюється та представлене офіційними особами, політичними діячами, простими пересічними громадянами та воїнами ЗСУ.

Контент та висловлювання блогерів підлягають постійній критиці як з боку влади так і суспільства. Їх заяви не завжди є обґрунтованими, а політичні прогнози не завжди реалізуються.

Сьогодні найбільш відомими блогмайданчиками в українському суспільстві є YouTube, Facebook, Instagram, Twitter, TikTok. Вказані соціальні мережі мають багато підписників, направлені на різні вікові аудиторії з різними цілями та інтересами.

Кожна із соціальних мереж має своє коло політичних блогерів, іноді блоги дублюються з однаковим контентом по всім вказаним мережам.

Рис. 2. Найбільш рейтингові українські політичні Youtube блогери

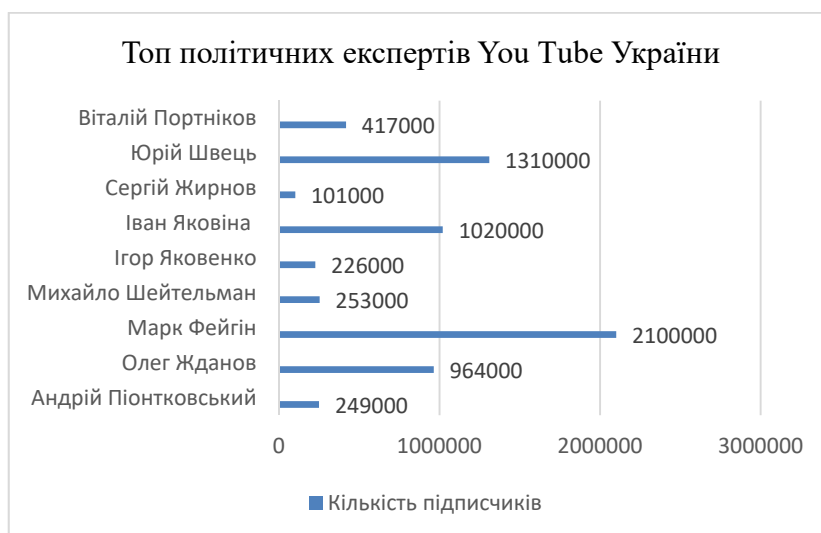

Рис. 3. Топ політичних експертів You Tube України

Серед відомих українських блогерів політичної направленості в топ рейтингів Facebook за кількістю підписників потрапляють вже відмінні від You Tube блогери: Олег Пономарь, Дмитро Гнап, Андрій Цаплієнко, Денис Казанський, Сергій Іванов, Юрій Бірюков, Дмитро Чекалкин тощо. Кількість підписників Facebook на зазначених політичних блогерів сягає до чверті мільйону осіб.

Одним із самих популярних майданчиків для політичного блогінгу сьогодні залишається Twitter. В ньому висловлюються не тільки політичні блогери, а й професійні політики.

Цікавим видається те, що сама соціальна мережа користуючись правом блокування контенту чи окремої сторінки може стати владним суб'єктом застосування політичної

відповідальності за образливу інформацію чи за таку, що порушує законодавство.

Але іноді дії соціальної мережі самі йдуть врозріз з нею же встановлених правил користування та можуть тягнути за собою політичну відповідальність.

Прикладом може стати ситуація з Twitter з блокуванням українських користувачів соцмережею в червні 2023 р. Воно, з точки зору українських журналістів, було «покликане обмежити доступ до інформації про війну в Україні» [6].

Таким чином дії Twitter та її володільця Ілона Маска викликали бурхливий суспільний осуд. Недостатність інформації та дезінформація про події на Каховській ГЕС через недопуск користувачів соцмережі до сторінок українських володільців, сформувавши хибне

уявлення в зарубіжному соціумі про відповідальність за теракт сторін україно-російської війни.

Таким чином вказані дії соціальної мережі можуть підпадати під політичну відповідальність, адже відбувається вплив на соціально-політичні процеси, а соціальна мережа стає одразу суб'єктом політичної комунікації, політики та відповідальності.

Крім того, нажалю, інформація політичних блогів достатньо часто формується з контентом, що не відповідає сьогоднішній офіційній ідеології, з критикою уряду та президента, публікацією недостовірних даних з фронту, відео роботи ПВО та руху військової техніки. Інтернет як інформаційна арена поглинає, трактує та коментує будь-яку інформацію, вводячи в оману пересічних громадян.

За вказані дії чинним законодавством передбачені адміністративна і навіть кримінальна відповідальність, але не завжди видається можливим притягнути до юридичної відповідальності учасників «інтернет-дебатів», які іноді навіть не самоідентифікують себе в інтернет просторі.

Але Єдиний державний реєстр судових рішень України все одно містить не один вирок пов'язаний із порушенням кримінального законодавства псевдоблогерами із захисту політичних прав та соціально-політичної рівноваги країни.

Так 21 липня 2022 р. Соснівський районний суд м. Черкаси виніс вирок за «розміщування коментарів, які мають відкритий доступ і з ними мають змогу ознайомитись необмежене коло користувачів соціальної Інтернет-мережі «TikTok», що полягали у виправдовуванні, визнанні правомірною збройної агресії російської федерації проти України, розпочатої у 2014 р.» [4].

10 липня 2023 р. Приморський районний суд м. Одеси виніс вирок за «поширення публікацій, які спрямовані до невизначеного кола осіб та публічно закликають до підтримки рішень та дій держави-агресора, збройних формувань, окупаційної адміністрації держави-агресора, а саме з інформаційних каналів» в соціальній мережі TikTok [3].

10 травня 2023 р. Казанківський районний суд Миколаївської області виніс вирок за «поширення символіки комуністичного тоталітарного режиму» в соціальній мережі TikTok [2].

Як правило особу таких маловідомих «блогерів» тяжко встановити. Але вказані випадки притягання до кримінальної відповідальності не є поодинокими. Учасниками таких кримінальних проваджень часто стають пересічні

українські громадяни, чії дії в вказаному випадку тягнуть не тільки кримінальну, а й політичну відповідальність так як при створенні власних сторінок-щоденників в соціальних мережах вони стають маловідомими блогерами та спроможні розповсюджувати контент не на велику але все ж аудиторію з інформацією, що може бути «переконливою» і впливати на суспільні політичні вподобання, викликати суспільний осуд та порицання, тобто тягнути наслідки притаманні настанню морально-політичної відповідальності окремо чи разом із юридичною відповідальністю.

Необхідно відмітити, що до блогерів частіше за все застосовується морально-політична відповідальність в силу особливості їх діяльності. В українському суспільстві дотепер тільки складається традиція ведення власних блогів серед представників української політичної еліти та держслужбовців. В такому контексті політико-правова відповідальність має рідкі випадки застосування в її прямому розумінні адже вона реалізується шляхом застосування конституційно-правових санкцій: імпічмент, дострокове припинення повноважень, висловлення недовіри, розпуск органу влади, не підписання законодавчих актів. Таким чином політико-правову відповідальність пов'язують із особами державних посадовців, народних обранців, політичних діячів, які займають певні посади в державному управлінському апараті чи органах місцевого самоврядування.

Одним із поодиноких випадків настання політико-правової відповідальності у державного політичного діяча-блогера в Україні є відставка О. Орестовича після формулювання власної точки зору на сучасні події в Україні. Безумовно, що колишній радник Президента й до того піддавався критиці, але самоусунення його з посади говорить не тільки про початок застосування прозахідних традицій в українській політиці, а й мовчазній згоді щодо настання політико-правової відповідальності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні блоги існують у різних формах (текст, фото, відео, аудіо) та мають контент різного спрямування – політичний, військовий, економічний, психологічний, музичний, модної індустрії тощо.

Будучи суб'єктами суспільної комунікації блогери, як і представники ЗМІ, є суб'єктами політико-правової, морально-політичної та історичної відповідальності. Підставами для політичної відповідальності блогерів слугує політична спрямованість їх блогів, зміст коментарів та заяв. Вона може наставати

поряд із кримінальною та адміністративною відповідальністю.

На відміну від журналістів та офіційних представників ЗМІ, блогери не несуть дисциплінарну відповідальність за порушення етичних норм професійної етики, визнаються суб'єктами медіа та не прирівнюються до ЗМІ і журналістів. Основним інструментом політичної відповідальності блогерів є її морально-політична складова. Політико-пра-

вова відповідальність блогерів настає у разі зайняття посади блогером в органах публічної влади та місцевого самоврядування.

Політична відповідальність блогерів як суб'єктів суспільної комунікації безперечно потребує проведення подальших досліджень з питань застосування політико-правової відповідальності блогерів, історичної відповідальності блогерів, вивчення випадків політичної відповідальності блогерів під час воєнного стану тощо.

Література:

1. Арбітман А. Комунікативний простір блогосфери : функції та дисфункції. *Актуальні проблеми психології, соціології, педагогіки*. 2010. №10. С. 116–123.
2. Вирок Казанківського районного суду Миколаївської області від 10 травня 2023 р. Справа № 478/457/23. Провадження № 1-кп/478/63/2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110985380> (дата звернення 21.08.2023).
3. Вирок Приморського районного суду м. Одеси від 10 липня 2023 р. Справа №522/16347/22. Провадження №1-кп /522/1092/23 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112170184> (дата звернення 21.08.2023).
4. Вирок Соснівський районний суд м. Черкаси від 21 липня 2022 р. Справа № 711/2410/22. Провадження № 1-кп/712/621/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105374765> (дата звернення 21.08.2023).
5. Вітман К. М., Кормич А. І. Відеоблоги як інноваційний засіб політичної комунікації. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 68. С. 57–52.
6. Гайдамашко О. Twitter блокує українців для всього світу, поки Ілон Маск поширює брехню про Каховську ГЕС. 24 Техно. 8 червня 2023. URL: https://24tv.ua/tech/twitter-masovo-blokuye-ukrayintsiv-za-informatsiyu-pro-viynu_n2330602 (дата звернення 21.08.2023).
7. Головенко Р. Правовий статус блогерів в Україні: аналіз ІМІ. Інститут масової інформації. 28.06.2023. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/pravovyyj-status-blogeriv-v-ukrayini-analiz-imi-i53699> (дата звернення 21.08.2023).
8. Грицай І. О., Примаков К. Ю. Адміністративно-правові основи регулювання у сфері масової інформації в Україні : монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 256 с.
9. Досенко. А. К. Блогосфера як автокомунікативна технологія. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Том 57. Жовтень – грудень. С. 226–230.
10. Інформації з яких джерел більше довіряють українці та якими, на їхню думку, є критерії професійності журналістів. Фонд демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. 19 серпня 2022 р. URL: <https://dif.org.ua/article/informatsii-z-yakikh-dzherel-bilshhe-doviryayut-ukrainsi-ta-yakimi-na-ikhnyu-dumku-e-kriterii-profesijnosti-zhurnalistiv> (дата звернення 21.08.2023).
11. Нечипорук Я. В. Правовий статус блогера. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 172–176.
12. Подзолков Ю. А. Інтернет і ЗМІ як інструменти сучасної публічної політики. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2014. №14. С. 83–89.
13. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М.Ф. Головатого та О.В. Антонока. Київ: МАУП, 2005. 792 с.
14. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення 21.08.2023).
15. Про політичну відповідальність: Законопроект Закону України від 09.04.2010 р. № 6286. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF4UM00I> (дата звернення: 21.08.2023).

References:

1. Arbitman, A. (2010). *Komunikatyvnyi prostir blohosfery : funktsii ta dysfunktsii. [Communicative space of the blogosphere: functions and dysfunctions]*. Aktualni problemy psykholohii, sotsiolohii, pedahohiky. №10. S. 116–123. [In Ukrainian].
2. Vyrok Kazankivskoho raionnoho sudu Mykolaivskoi oblasti vid 10 travnia 2023 r. [Verdict of the Kazankiv District Court of the Mykolaiv Region dated May 10, 2023]. Sprava № 478/457/23. Provadzhenia № 1-kp/478/63/2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110985380> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
3. Vyrok Prymorskyho raionnoho sudu m. Odesy vid 10 lypnia 2023 r. [Verdict of the Prumorskiy District Court of Odesa dated July 10, 2023]. Sprava №522/16347/22. Provadzhenia №1-kp /522/1092/23 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112170184> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].

4. Vyrok Sosnivskiyi raionnyi sud m. Cherkasy vid 21 lypnia 2022 r. [Verdict of the Sosniv District Court of Cherkasy dated July 21, 2022]. Sprava № 711/2410/22. Provadzhennia № 1-kp/712/621/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105374765> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
5. Vitman, K. M., Kormych, A. I. (2021). *Videoblohy yak innovatsiyni zasib politychnoi komunikatsii. [Legal status of bloggers in Ukraine: analysis of mass media]*. Aktualni problemy polityky. Vyp. 68. S. 57–52. [In Ukrainian].
6. Haidamashko, O. (2023). *Twitter blokuie ukraintsiv dlia vsoho svitu, poky Elon Musk poshyriiue brekhniu pro Kakhovsku HES. [Twitter blocks Ukrainians for the whole world, while Elon Musk spreads lies about Kakhovskaya HPP]*. 24 Tekhno. 8 chervnia 2023. URL: https://24tv.ua/tech/twitter-masovo-blokuyue-ukrayintsiv-za-informatsiyu-pro-viynu_n2330602 (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
7. Holovenko, R. (2023). *Pravovyї status bloheriv v Ukraini: analiz IMI. [Legal status of bloggers in Ukraine: analysis of IMI]*. Instytut masovoi informatsii. 28.06.2023. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/pravovyyj-status-bloheriv-v-ukrayini-analiz-imi-i53699> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
8. Hrytsai, I. O., Prymakov, K. Yu. (2018). *Administratyvno-pravovi osnovy rehuliuвання u sferi masovoi informatsii v Ukraini : monohrafiia. [Administrative and legal bases of regulation in the field of mass information in Ukraine: monograph]*. Kyiv: «Khai-Tek Pres». 256 s. [In Ukrainian].
9. Dosenko, A. K. (2014). *Blohosfera yak avtokomunikatyvna tekhnolohiia. [The blogosphere as an auto-communication technology]*. Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. Tom 57. Zhovten – hruden. S. 226–230. [In Ukrainian].
10. *Informatsii z yakykh dzherel bilshe doviriavut ukraintsi ta yakymy, na yikhniu dumku, ye kryterii profesiynosti zhurnalistiv. [What sources of information do Ukrainians trust more and what, in their opinion, are the criteria for the professionalism of journalists.]*. Fond demokratychni initsiatyvy imeni Ilka Kucheriva. 19 serpnia 2022 r. URL: <https://dif.org.ua/article/informatsii-z-yakikh-dzherel-bilshe-doviryayut-ukraintsi-ta-yakimi-na-ikhnyu-dumku-e-kryterii-profesiynosti-zhurnalistiv> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
11. Nechyporuk, Ya. V. (2022). *Pravovy status blohera. [Legal status of the blogger]*. Yurydychnyi naukoviy elektronnyi zhurnal. № 9. S. 172–176. [In Ukrainian].
12. Podzolkov, Yu. A. (2014). *Internet i ZMI yak instrumenty suchasnoi publichnoi polityky. [Internet and mass media as tools of modern public policy]*. Naukovi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. № 14. S. 83–89. [In Ukrainian].
13. Holovatiy, M.F., Antoniuk, O. V. (2005). *Politolohichni slovnyk: Navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakl. [Political dictionary: Education. manual for students higher education]*. Kyiv: MAUP. 792 s. [In Ukrainian].
14. *Pro media: Zakon Ukrainy vid 13 hrudnia 2022 r. [About media: Law of Ukraine dated December 13, 2022]*. № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (data zvernennia 21.08.2023). [In Ukrainian].
15. *Pro politychnu vidpovidalnist: Zakonoproekt Zakonu Ukrainy vid 09.04.2010 r. [About political responsibility: Draft Law of Ukraine dated April 9, 2010]*. № 6286. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF4UM00I> (data zvernennia: 21.08.2023). [In Ukrainian].